

کیهان

روزه یکی از ستون‌های پنج گانه اسلام و گونه‌ای از جهاد پویزه جهاد اکبر یعنی جهاد با نفس بلکه در مراتب عالی تر آن جهادی در سمد عقل و قلب است؛ زیرا روزه‌دار خصوصا در ماه مبارک ک رمضان خود را برای رسیدن به مرتبه سوم تقوای الهی یعنی تقوای اخص آماده می‌کند.

در آیات و روایات بسیاری به آثار و بر کات دنیوی و اخروی روزه پرداخته شده است تا این گونه انگیزه برای انجام آن در میان مردمان افزایش یابد. اصولا انسان زمانی به انجام عملی مبادرت می‌ورزد که بر برای آن آثاری مفید و سازنده قائل شده باشد و احساس و گمان کند با انجام آن به اهداف مد نظر می‌رسد. بر همین اساس، برای ایجاد انگیزه و تشویق به روزه‌داری که جهادی سخت میان عقل و هواهای نفسانی یا عقل و قلب در مراتب عالی تر یعنی برهان و شهود است، به برخی از آثار و اهداف روزه‌اشاره می‌شود.

آثار و برکات روزه داری

از نظر آموزه‌های اسلام، روزه از ستون‌های اصلی اسلام در همه شرایع آن است. خدا می‌فرماید: **يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا كَتِبَ عَلَيْكُمُ الصِّيَامُ كَمَا كَتِبَ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ**؛ ای کسانی که ایمان آورده‌اید روزه بر شما مقرر شده است همان گونه که بر کسانی که پیش از شما بودند مقرر شده بود؛ باشد که برپه‌یزگاری کنید. (بقره، آیه ۱۸۳)

همان طوری که خدا در این آیه بیان کرده، در همه شرایع الهی روزه واجب بوده است؛ چنانکه در تورات(خروج ۲۹:۳۴) و انجیل (انجیل لوقا، ۲۳:۴۵) از روزه سخن به میان آمده است.

امام باقر(ع) روزه را یکی از ارکان اسلام دانسته و فرموده است: *بِتَيِّبَةِ الْإِسْلَامِ عَلَى خَشْنَةِ أَشْيَاءِ عَلَى الصَّلَاةِ وَالصَّوْمِ وَالزَّوَّاجَةِ*؛ اسلام بر پنج چیز استوار است، بر نماز و زکات حج و روزه و ولایت. (کلینی، کافی، ج ۴، ص ۶۲)

از آنجا که روزه گرفتن به معنای ترک بسیاری از مباحات از خوردن و نوشیدن و سخن گفتن و زناشویی و مانند آنها است، می‌بایست آن را جزو جهاد کافر نفس دانست؛ بویژه آنکه ترک بسیاری از اینها بویژه در جوانی یا در هوای گرم تابستان که تشنگی اور و به سبب بلندی روز آن، گرسنگی آور است، بسیار سخت و دشوار است. از همین رو حضرت پیامبر اکرم محمد مصطفی(ص) می‌فرماید: *الصَّوْمُ فِي الْحَرِّ خَيْرٌ مِنَ صِيَامِ النَّظَنِ*؛ روزه قلب بهتر جهاد است. (علامه مجلسی، بحار الانوار، بیروت، ج ۹۳، ص ۲۵۷، ج ۱۴)
سزاد از این جهاد در حدیث می‌تواند همسان جهاد معمولی نظامی باشد، هر چند که می‌تواند مطلق جهاد را نیز در نظر گرفت تا شامل جهاد نفس نیز باشد.

انسان روزه‌دار باید همه اعضا و جوارح او روزه‌دار باشد تا آثار روزه خودنماید.
کند. امام علی(ع) می‌فرماید: *ليس الصوم الإمساك عن المأكَلِ و المشرب الصوم الإمساك عن كل ما يكرهه الله سبحانه؛ روزه، امساک از خوردن و آشامیدن نیست، بلکه خودداری از تمامی چیزهایی است که خداوند سبحانه آنها را بد می‌داند (این ابی‌الحدید، شرح نهج البلاغه، دار احیاء الکتب العربیه، ۲۰ ج، ۲۰۹، ج ۴۱۷)*

امام صادق(ع) نیز می‌فرماید: *إِن صُمْتَ فَلَيْسَ سَمْعُكَ وَبَصَرُكَ وَشَعْرُكَ وَجِلْدُكَ؛* آنگاه که روزه می‌گیری باید چشم و گوش و مو و پوست تو هم روزه دار باشد. (کلینی، کافی، ۴۰۷-۱۴۰، ج ۴، ص ۸۷)

امیرمومنان حضرت علی(ع) در جایی دیگر نیز می‌فرماید: *صَوْمُ الْقَلْبِ خَيْرٌ مِنْ صِيَامِ اللِّسَانِ* و صیام اللسان خیر من صیام اللطن؛ روزه قلب بهتر از روزه زبان است و روزه زبان بهتر از روزه شکم است (تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ص ۱۷۶، ج ۲۳۴)

به هر حال روزه در اسلام و همه شرایع از اهمیت بسیاری برخوردار است؛ از همین رو در خلاف نماز ، در صورت قضا از سوی زنان در حیض و استحاضه، قضاى آن واجب است، در حالی که نماز این گونه نیست. در چرایی اهمیت روزه همین بس که آثاری بسیار برای آن بیان شده است که مهم‌ترین آنها تشبیهایی به مقام متقین در مرتبه سوم آن است. برای برک اهمیت روزه در اسلام لازم است تا آثار و برکات آن تبیین شود.
بی‌گمان بیان همه آثار و برکات روزه در ابعاد گوناگون آن شندی نیست، از همین رو، در اینجا تنها به مهم‌ترین آثار و برکات روزه‌اشاره می‌شود:
۱. **کسب تقوا**: از مهم‌ترین و اساسی‌ترین آثار و برکات روزه تقوای الهی است. خدا در آیه ۱۸۲ سوره بقره در دنبال وجوب روزه به چرایی آن اشاره می‌کند و می‌فرماید: *لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ*؛ باشد که تقوا پیشه گیرید. از نظر آموزه‌های قرآن، کسب تقوا مهم‌ترین و اصلی‌ترین هدف و فلسفه عبادتی است(بقره، آیه ۲۱) که انسان و جنینان بدان مکلف شده‌اند(ذاریات، آیه ۵۶)؛ زیرا معیار کرامت اکتسابی انسان چیزی جز تقوای الهی نیست؛ چنانکه خدا می‌فرماید: *إِن أَكْرَمَكُمْ عِنْدَ اللَّهِ أَتْقَاهُمْ*؛ گرامی شما نزد خدا با تقوای شماست(حجرات، آیه ۱۲) از این آیه به دست می‌آید که تقوای الهی دارای مراتب چندی است که باتفاوت‌ترین آنان گرامی‌ترین ایشان خواهد بود؛ البته این معنا از آیات دیگر نیز به دست می‌آید؛ چنانکه خدا می‌فرماید: *لَيْسَ عَلَى الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ جُنَاحٌ فِيمَا طَعِمُوا إِذَا مَا اتَّقَوْا وَآمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ مَا اتَّقَوْا وَأَحْسَنُوا وَاللَّهُ يَخِبُ الْمُحْسِنِينَ*؛ بر کسانی که ایمان آورده و کارهای شایسته کرده‌اند، گناهی در آنچه قبلا کرده‌اند نیست در صورتی که تقوا پیشه کنند و ایمان بیابند و کارهای خوب باشند؛ سپس تقوا پیشه کنند و ایمان بیابورند، آنگاه تقوا پیشه کنند و احسان نمایند؛ و خدا نیکوکاران را دوست می‌دارد. (ماد، ۱۸۵)

افراد ثروتمند، درک درستی از مفهوم گرسنگی و تشنگی و حتی فقدان بی‌همسری و زناشویی ندارند؛ زیرا برای آنان همه اسباب عیش و نوش و شهوت فراهم است. روزه به سبب آن که مباحات در آن حرام می‌شود، زمینه‌ساز ادراک واقعی فقر و نداری است؛ زیرا در روزه، شخص درد نداری را با گوشت و پوست و تن و روان خویش درک می‌کند.

آیه ۹۲ در این آیه از سه مرتبه تقوا و ایمان سخن به میان آمده است. کسی می‌توان از آنها به تقوای عام و تقوای خاص و تقوای اخص یاد کرد. هر یک از مراتب سه گانه تقوا با عبادتی به دست می‌آید. مرتبه نخست با انجام واجبات و ترک محرمات، مرتبه دوم با انجام واجبات و مستحبات و ترک محرمات و مکروهات، و مرتبه سوم با انجام واجبات و مستحبات و ترک محرمات و مکروهات و نیز مباحات مستحب روزه است. بنابراین، این توجه به اینکه در عبادت روزه این سومین مرتبه تحقق می‌یابد، باید گفت که روزه مهم‌ترین ابزار و وسیله کسب تقوای مرتبه سوم یعنی تقوای اخص است؛ زیرا در روزه است که مباحات چیزی ترک می‌شود. البته باید یادآور شد که کسب تقوای مرتبه سوم به معنای کسب مرتبه علم شهودی در مرتبه سوم یعنی حوق‌البین خواهد بود؛ زیرا کسی که تقوای الهی را پیشه کند به علم شهودی و تعلیم الهی دست می‌یابد(بقره، آیه ۲۸۲) و هر چه از تقوای الهی بیشتر باشد، بر درجه علم شهودی نیز افزوده می‌شود و انسان از علم البیقین به عین البیقین (تکثر، آیات ۵ و ۷) و در نهایت حق البیقین (واقعه، آیه ۹۵) می‌رسد.

کفارۀ برخی گناهان: از دیگر آثار و کارکردهایی که اسلام برای روزه بیان کرده است، کفارۀ برخی از گناهانی است که انسان انجام می‌دهد.

انسان وقتی گناهی را مرتکب شد باید منتظر عقاب آن باشد و در صورت توبه باید کاری کند تا آن گناه پاک شود؛ زیرا در برخی از گناهان توبه به خود دارد اطلاق می‌شود.

اساقوقنی اصطلاح بنی‌آدم (فرزندان آدم) به میان می‌آید، مراد ویژگی است که این نوع از آفریده‌ها از خداوندان یعنی حضرت آدم(ع) به ارث برده‌اند. در حقیقت خداوند در این موارد بر آن انسان را به اصل خودش توجه داده و او را نسبت به اموری آگاه ساخته و اموری برحذر دارد که ارتباط تنگاتنگی با مسئله حضرت آدم(ع) دارد.

در آیات قرآنی برای حضرت آدم(ع) اموری بیان شده که عبارتند از:

- خلقت از گل برای آب و خاک**: در قرآن بیان شده که آدم از عصاره آب و خاک است، همان طوری که جنین از عصاره گل هستند. نطفه‌ای که فرزندان آدم(ع) نیز از آن آفریده می‌شوند، همان عصاره آب و خاک است. (اعراف، آیه ۱۲؛ مومنون، آیات ۱۲ و ۱۴؛ صافات، آیه ۱۱؛ ص، آیه ۷۱)
- دمیدن روح**: دومین ویژگی حضرت آدم(ع) دمیدن روح الهی در کالبد اوست که از آن

معارف Maaref@Kayhan.ir

نظر قرآن، آخرت و قیامت خیر و نیاء عظیم است که انسان باید خود را برای آن آماده کند. انسان باید از خشم و غضب الهی بترسد و هر کاری نکند، بلکه کاری کند که رضایت خدا در آن است. اگر او تجربه آخرت داشت، مواهش از ترس سسپید می‌شد و با ترس جان به جان آفرین تسلیم می‌کرد؛ اما مغفل آدمی از قیامت و هول و ولای آن موجب شد که در دنیا بی‌خیال زیست کند و برای آخرت توشه‌ای نبرگیرد. روزه و برخی از اعمال عبادی دیگر ، انسان را با شرایط قیامتی آشنا می‌کند و بستری می‌شود تا تقوای الهی را پیشه کند و خود را برای روزه‌های سخت آخرتی آماده کند.امام رضاع) در بیان یکی دیگر از کارکردها و آثار مبارک روزه می‌فرماید: *إِنَّمَا أَمْرُوا بِالصَّوْمِ لِكَي يَعْرِفُوا أَلَمَّ الْجُوعِ وَالْعَطَشِ فَيَسْتَدَبُّوا عَلَى فِقْرِ الْآخِرَةِ*؛ مردم به انجام روزه امر شده‌اند تا درد گرسنگی و تشنگی را بفهمند و به واسطه آن فقر و بیچارگی آخرت را بیابند (حز عمال، وسائل الشیعه، ۴۰۹-۱۰، ج ۹، ص ۱۲۷۰)

۷. رهایی از درد گرسنگی و تشنگی قیامت: از دیگر آثار روزه این است که روززدها را تحمل مشقت و تکلیف سنگین و سخت روزه بویژه در ماه‌های بلند و گرم تابستان، خود را از آتش دوزخ و خشم الهی حفظ و از گرسنگی و تشنگی روز قیامت آزاد و رها می‌کند. در حقیقت، این اثر روزه یکی از مهم‌ترین اثرای است که موجب شپارت و دلخوشی روزه‌دار است. پیامبر(ص) می‌فرماید: *طَوْبَى لِمَنْ ظَمَأَ، أَوْ جَاعَ لله*، اولیک الذین یسْتَعُونُ یَوْمَ الْقِيَامَةِ، خوشا به حال کسانی که برای خدا گرسنه و تشنه شده‌اند؛ اینان در روز قیامت سیر می‌شوند. (حر عاملی، هدیة الامة الی احکام الامة، ۴۱۲-۱۴، ج ۴، ص ۲۶۸، ۹۶). همچنین رسول خدا (ص) فرمود: من منعه الصوم من طعام یستهیمه کان حقا علی الله ان یطعمه من طعام الجنة و یسقیه من شربها؛ کسی که روزه، او را از غذاهای مورد علاقه‌اش باز دارد برخداست که به او از غذاهای بهشتی بخوراند و از شراب‌های بهشتی به او نوشیاند. (بحرالانوار، ج ۹۳، ص ۳۳۱)

۸. سپری در برابر آتش آخرت: انسان همواره خود را برای هر خطر واقعی و احتمالی آماده می‌کند. کسانی که معتقد به حساب و کتاب آخرت هستند، به طور طبیعی دلگنران حال آخرت خویش هستند و بر اندن تا هر وسیله‌ای شده خود را از آینده‌ای سخت در امان نگه دارند و جایگاه امن و امنی را برای خود فراهم آورند. از آنجا که باور به دوزخ در این افراد بسیار قوی است، همواره خوف از آن در دل‌هایشان موج می‌زند و دنبال رهایی و دفع و رفع آن هستند. روزه یکی از مهم‌ترین ابزارهای رهایی از

ماه مبارک رمضان

دروازه ورود انسان به تماشاگه راز

۴.وسيله امتحان و تثبيت اخلاص: اخلاص یانگتر خلوص و صفایی است که در درون انسان است. انسان مخلص کسی است که از هر گونه تشک علمی و تردید عملی رهایی یافته است و تن و روانش برای انجام هر یک شوه مولی فرمان دهد، آماده و مهیا است. آنچه را خدا فرمان داده با صدق و صداقت تصدیق می‌کند و در رفتار به نمایش می‌گذارد، چنان تسلیم امر الهی است که گویی از خود هیچ اراده و اختیاری ندارد؛ چنانکه ابراهیم و اسماعیل علیهما السلام با عمل خویش تصدیق کردند و خلوص و اخلاص خود را به نمایش گذاشتند. (صافات، آیات ۱۰۱ تا ۱۰۵) کسی که در برابر خدا تسلیم است، حتی از مباحات نیز می‌گذرد با آنکه جان و زندگی‌اش بدان وابسته است؛ ولی با روزه داری نشان می‌دهد که از جان و تن خویش نیز می‌گذرد و همچون مجاهدی فرمانبر فرماندار الهی خویش است. امام علی(ع) می‌فرماید: *فرض الله الصیام لِتَأْتِيَ بِالْإِخْلَاصِ الخلق*؛ خداوند روزه را واجب کرد تا به وسیله آن اخلاص خلق را بنیازماید (نهج البلاغه، تصحیح صحیح صالح، ص ۵۱۲، ج ۲۵۲؛ تصنیف غررالحکم و دررالکلم، ص ۱۷۶، ج ۳۳۷)

۵. فزادت بدن: واژه زکات در لغت به معنای نمو و رشد همراه با پاکي و طهارت است. بر این اساس باید گفت که روزه همان طوری که روان آدمی را رشد می‌دهد و پاک و پاکیزه می‌سازد، عامل مهم در سلامت بدن است؛ زیرا روزه اجازه می‌دهد تا مواد غذایی زائد دفع و رفع شود و تن از هر گونه آلودگی رهایی یابد و بستری برای رشد سلول‌های مفید و سازنده فراهم آورد. در طب سنتی بارها به آثار روزه برای سلامت بدن اشاره شده است. پیامبر(ص) می‌فرماید: *لِكُلِّ شَيْءٍ زَكَاةٌ وَ زَكَاةُ الْإِنْسَانِ الصِّيَامُ*؛ برای هر چیزی زکاتی است و زکات بدن‌ها روزه است. (شیخ صدوق، من لا یحضره الفقیه، ج ۲، ص ۱۷۵، ج ۱۷۷) این اصطلاح زکات در قرآن برای اتفاقات مالی به کار رفته که بخشی از آن اتفاقات به شکل واجبات مطرح است. به نظر می‌رسد که روزه به نوعی پرداخت حقوق الهی است؛ زیرا از نظر قرآن، برای هر چیزی حق یا حقوقی است که باید ادا شود. بنابراین، حق بدن ، روزه گرفتن است.

پیامبر(ص) در تبیین کارکردها و آثار روزه می‌فرماید: *صوموا صموا؛ روزه بگیرد تا تندرست باشید (باینده، نهج الفصاحة، ۱۲۸۷، ص ۱۷۷، ج ۱۸۵)*

۶. یادآوری گرسنگی و تشنگی قیامت: زندگی کوتاه دنیوی تنها بخشی از زندگی انسان است که ابدیت انسان را رقم می‌زند؛ زیرا انسان هر چه در دنیا انجام می‌دهد برای ابدیت ضبط و ثبت می‌شود و آخرت چیزی جز سزاهای انسان در دنیا نیست. از این رو در روایات دنیا را مزرعه آخرت دانسته‌اند. انسان هر چه پیش یا پس می‌فرستد برای او در آخرت ظهور و حضور می‌یابد(آل عمران، آیه ۲۰ ؛ کهف، آیه ۴۹؛ انفطار، آیه ۵) بنابراین، انسان باید خودش را برای ابدیت در دنیا آماده کند. بسیاری از مردم از دوزخ و عقبات قیامت نمی‌ترسند و خود را برای آخرت آماده نکرده‌اند.

ویژگی مشترک آدم وفرزندانش

- نظر از روان تعبیر می‌شود (اعراف، آیه ۱۲؛ ص، آیه ۷۶) همین مسئله درباره فرزندان آدم نیز مطرح است. (سجده، آیه ۱۹)
- تعلیم اسماء**: از ویژگی‌های حضرت آدم(ع) تعلیم اسماء به اوست (بقره، آیه ۳۱) همین مسئله به اشکال گوناگون درباره فرزندان آدم(ع) نیز در آیات قرآنی مطرح شده است. البته تعلیم خاص برای همه فرزندان نیست ولی تعلیم عام برای فرزندان آدم است.
- مسجود فرشتگان**: فرشتگان همگی بر آدم(ع) سجده کردند، این مسئله نسبت به فرزندان او البته نه همه بلکه پیامبران و فرزندان صالح حضرت مطرح شده است. (بقره، آیه ۳۴؛ حجر، آیه ۲۰)
- خلقت الهی**: خداوند حضرت آدم(ع) را خلیفه خود قرار داد (بقره، آیه ۳۰) و این خلقت برای فرزندان او نیز ثابت است. این ثبوت با عمومیت است یا نسبت به افراد خاص و این اختلافی است؛ با این همه ثبوت آن برای فرزندان آدم(ع) چیزی نیست که در آن تردیدی شده باشد؛ زیرا **۶.کرامت**: خداوند حضرت آدم(ع) را به خلق و علم الهی و روح خویش کرامت بخشید، همین کرامت برای فرزندانش نیز اثبات شده است. (اسراء، آیه ۷۰)
- عهدگیری**: از حضرت آدم(ع) عهد گرفته شد و همین عهد نیز برای فرزندانش نیز ثابت است. (نیزامندی به پوشش و لباس: از آنجا که حضرت آدم(ع) با خوردن از میوه درخت ممنوع، عریان و نیازمند لباس شد و فرزندانش نیز چنین نیازی پیدا کردند، خداوند به این نیاز به عنوان بنی آدم(ع) اشاره می‌کند. (اعراف، آیه ۲۶)

زیاد موجب کودنی و از دست رفتن قدرت تعقل و تفکر می‌شود؛ زیرا پرخوری عامل بسیاری از بیماری‌ها از جمله از دست رفتن سلول‌های مغز می‌شود. در مقابل، کم‌خوری موجب می‌شود تا تن و روان سالم بماند و انسان در سلامتی جسم و روح به سر برد. امیرالمؤمنین علی در بیان تاثیر روزه در افزایش حافظه می‌فرماید: (ع) *قَالَ ثَلَاثٌ يَذْخَبْنَ بِالْقَلْبِ وَ يَزِدْنَ فِي الْحِفْظِ السَّوَاكُ وَ الصَّوْمُ وَ قِرَاةُ الْقُرْآنِ*؛ سه چیز بلغم را از میان می‌برد و موجب افزایش حفظ و حافظه می‌شود و سلامت تن و روان را تضمین می‌کند: مسواک زدن، روزه و قرائت قرآن.(طبرسی، مکارم الاخلاق، ۴۱۲، ص ۵۱).

۱۲. سپری از آفات دنیا و بلاي اخروی: انسان در دنیا همواره گرفتار انواع و اقسام مشکلات و بلايا است؛ زیرا برخی از بلايا برای بیداری انسان و برخی دیگر برای آزمون و برخی دیگر برای مجازات و عقاب است. بر این اساس روزی نیست که از جایی با مشکل یا مشکلائی مواجه نشود و انواع آفات و بلايا بر او هجوم نیاورد. یکی از راه‌های رهایی و نیز دفع این گونه بلايا و آفات پناه بردن به روزه است. امام صادق(ع) می‌فرماید: *الصَّوْمُ جُنَّةٌ مِّنْ آفَاتِ الدُّنْيَا وَ جِبَابٌ مِّنْ عَذَابِ الْآخِرَةِ*؛ روزه سپری است از آفت‌های دنیا و برده‌ای است از عذاب آخرت. (مصباح الشریعه، ص ۱۳۵، نوری، مستدرک الوسائل، ۴۰۷-۱۴، ج ۷، ص ۳۶۹، ج ۸۴۴).

۱۳. آرامبخشی دل‌ها: بی‌گمان آرامش در کنار آسایش، دو مولفه اساسی خوشحالی است؛ زیرا فقدان هر یک به معنای شقاوت است. از نظر آموزه‌های قرآن، عبادت تقوایی بویژه نماز و روزه عاملی برای آرامش انسان است. انسانی که گرفتار تلاطم دنیا است برای رسیدن به سکونت و آرامش می‌بایست روزه بگیرد. امام باقر(ع) می‌فرماید: *الصَّوْمُ أَلْحَقٌ نَسْتَكِينُ الْقَلْبِ*؛ روزه و حج آرامبخش دل‌هاست. (شیخ طوسی، الصیام، ص ۲۹۶، ج ۵۸۲)

۱۴. عامل دوری شیطان: شیطان و دستیاران وی همواره دور انسان در حال طواف و گردش هستند تا روزنه‌ای برای نفوذ بیابند و بر گردد و جان آدمی سوار شوند و او را بنده و برده خویش سازند.(اعراف، آیه ۳۰)

برای رهایی و پناه بردن از شر شیطان انسان می‌تواند از عوامل چندی از جمله معاذ الله و روزه و نماز بهره گیرد؛ زیرا شیطان از این امور می‌ترسد و خشمگین می‌شود؛ زیرا خود اهل عبادت نیست و با بی‌تقوایی، خود را نابود ساخته است. پیامبر گرامی (ص) می‌فرماید: *أَيُّ شَاعِرٍ أَرَادَ أَنْ يَجِزِيَ خَيْرٌ مِنْ سَيِّئِهِ*؛ اگر به آن عمل کنید، شیطان از شما دور شود، چندانکه مشرق از مغرب دور است؟ عرض کردند: چرا. فرمودند: روزه روی شیطان را سایه از مغرب دور می‌کند؛ عرض کردند: چرا. فرمودند: روزه روی شیطان را سایه

می‌کند، صدقه پشتت او را می‌شکنند، دوست داشتن برای خدا و همیاری در کار نیک، ریشه او را می‌کند و استغفار شاهرگش را می‌زند و برای هر چیزی زکات است و زکات بدن‌ها روزه است (قلب راوندی، منهاج البراعه، کتبیخانه آیاتالله مرعشی، ج ۷، ص ۴۲۶).

۱۵. دربرگیرنده پاداش ویژه الهی: در آیات و روایات برای برخی از اعمال پاداش‌های خاصی مطرح است که خدا خود تضمین‌کننده و تأمین‌کننده آن خواهد بود. از جمله اعمالی که خدا خودش پاداش بندگانش را می‌دهد، روزه است. چنین پاداش‌هایی افزون بر بهشت فعل، بهشت صفات الهی است که موجب قرب و تقرب انسان به خدا و بهره‌گیری از آن خواهد بود.(فجر، آیات ۲۷ تا ۳۰) پیامبر(ص) می‌فرماید: *قال الله تَبَارَكَ وَ تَعَالَى لِيَوْمِ لِي أَوْ أَنَا أَجْزَى بِهِ*؛ خداوند می‌فرماید روزه برای من است و من پاداش آن را می‌دهم (شیخ صدوق، من لا یحضره الفقیه، ۱۲۶۷، ش، ۲، ج ۷۵، ج ۱۷۷۳)

۱۶. عامل اشتیاق بهشت: از دیگر کارکردهای روزه آن است که انسان را برای بهشت صفات و فعل تشویق می‌کند و شوق و اشتیاق او را دوجندان می‌سازد؛ زیرا هر چه انسان بشود روزه می‌گیرد آدمی می‌شود و پاکیزگی نفس او بیشتر شده و تقوای عالی را کسب می‌کند و این گونه در مقام اکرام قرار گرفته و از مواهب آن بهره مند می‌شود. پیامبر(ص) می‌فرماید: *إن الجنة مُشْتَقَّةٌ لِحِرْمَةِ نَفْسِ لِمَنْ طَعِمَ الْجِيعَانَ وَ حَافِظٌ لِلْسَّانِ وَ تَالِي الْقُرْآنِ وَ صَالِحٌ شَهْرِ رَمَضَانَ*؛ بهشت، مشتاق چهار نفر است، کسی که گرسنه‌ای را سیر کند، آنکه حافظ زبان خود باشد، کسی که قرآن را تلاوت کند و کسی که در ماه رمضان روزه بگیرد.

۱۷. عامل افزایش ایمان: از نظر قرآن بویژه آیه ۹۲ سوره مائده ارتباط تنگاتنگی میان ایمان و تقوا است. از آنجا که روزه به عنوان عامل تقوای اخص به شمار می‌آید، می‌توان گفت که روزه‌دار روز به روز بر ایمانش

انسان روزه‌دار باید همه اعضا و جوارح او روزه‌دار باشد تا آثار روزه خودنمایی کند. امام علی(ع) می‌فرماید: روزه، امساک از خوردن و آشامیدن نیست، بلکه خودداری از تمامی چیزهایی است که خداوند سبحان آنها را بد می‌داند.

افزوده می‌شود. در مقابل، تارک روزه هر روز از ایمان وی کاسته و از خدا دور می‌شود. امام صادق(ع) می‌فرماید: *مَنْ أَفْطَرَ يَوْمًا مِنْ شَهْرِ رَمَضَانَ حَرَجَ رُوحَ الْإِيمَانِ مِنْهُ*؛ هر کس یک روز ماه رمضان را (بدون عذر) بخورد، روح ایمان او (را) خارج می‌شود (شیخ صدوق، من لا یحضره الفقیه، ۱۳۷، ج ۲، ص ۱۱۸، ج ۱۱۸۲)

ولایت از ارکان اسلام است و کسی که سئوتهای اسلام خویش را نادیده

- مژده به همان میزان از ایمان خارج و به کفر وارد می‌شود.
- مژده به روزه داران: از سوی فرشتگان در همین دنیا برای روزه‌داران محقق است. امام صادق(ع) فرمودند: *من صام لله عزوجل یوما فی شده الحر فاضاه ظلما و کله لله بالف ملک یمسحون وجهه و یهینونه حتی اذا افطر، هر کس که در روز بسیار گرم برای خدا روزه بگیرد و تشنه شود خداوند همراهی فرشته را می‌گمارد تا دست به چهره او بکشد و او را بشارت دهند تا هنگامی که افطار کند.(الکافی، ج ۴، ص ۶۰۴ ، ج ۸، بحار الانوار، ج ۹۳، ص ۲۴۷)*
- روزه همچنین اثری چون روحیه نظم، قناعت و صبر در برابر گناهان و مشکلات زندگی را در فرد و جامعه به جا می‌گازرد و باعث می‌شود رفتارهای هنجاری جایگزین ناهنجاری رفتاری در جامعه شود.

بی‌گمان آنچه از آثار و کارکردهای روزه بیان شد تنها بخشی از این آثار است.

صفحه ۶
پنج‌شنبه ۲۷ اردیبهشت ۱۳۹۷
اول رمضان ۱۴۳۹ – شماره ۲۱۹-۸

چراغ راه

برتری روزه دل از روزه شکم

قال الامام علی(ع): «صیام القلب عن الفكر فی الاتام افضل من صیام البطن عن الطعام»

امام علی(ع) فرمود: روزه دل از اندیشه گناهان، برتر از روزه شکم از خوردن و آشامیدن است.

۱- غرالمحکم، ص ۵۸۳

حکایت خوبان

ابعاد رفتاری روزه کامل (۱)
امام صادق(ع) در روایت مسسوطی، حقیقت و حدود روزه کامل را بدین شکل بیان می‌دارند: «بی‌گمان روزه تنها دست کشیدن از طعام و آشامیدنی نیست، و برای آن شرطی است که تنها با رعایت آن، روزه کامل می‌گردد، و آن شرط سکوتی است که از تفکر درونی نشأت گرفته باشد. پس هنگامی که روزه گرفتید، زبان خود را از دروغ نگه دارید، و دیدگانتان را از ناآرامی فرو بپوشید، با یکدیگر نزاع نکنید، و بر هم حسد مبرسد و غیبت یکدیگر را نکنید، و با هم بحث‌های جدلی نکنید، و دروغ نگویند، و با همسر خود آمیزش نکنید، و با یکدیگر به اختلاف نپردازید، و نسبت به هم خشمگین نشوید، و دشنام و ناسزا نگویند، و القاب زشت بر یکدیگر مگذارید، و با هم دشمنی و جتج مکنید!»

۱- وسائلالشیعه، ج ۱، ص ۱۶۶

پرستش و پاسخ

برکات ماه رمضان(۲)

ماه مبارک رمضان نسبت به دیگر ماه‌ها چه وجوه تمایزی دارد، و چه آثار و برکاتی را برای مومنان به ارمغان می‌آورد؟

پاسخ:
در بخش نخست پاسخ به این سؤال به چند ویژگی شامل: ۱- وجه تسمیه رمضان ۲-اضافه‌الله ۳- جایگاه و منزلت ضیافتگاه ۴- محفل پیامبران پرداختیم.
اینک در بخش پایانی دنباله مطلب را بی می‌گیریم.

۵- ماه پادشاهای بی شمار
در حدیث طولانی پیامبر گرامی اسلام(ص) برای هر یک از روزهای ماه رمضان ثواب‌های بسیاری بیان فرموده است. آن حضرت در آغاز حدیث می‌فرماید: اگر شما درمی‌یافتید که چه کرامتی در ماه رمضان برای شما مقرر شده است بر سیاسی خود نسبت به خداوند می‌افزوید. (همان، ص ۱۷۴)

و در پایان آن‌گاه که سسی روز تمام از آن بر شما بگذرد، خداوند در برابر هر روز آن ثواب هزاران شهید را برای شما می‌نوسد.(همان)
هرچند درک این همه پادش، برای برخی که شناخت درستی از مقام ولایتی خداوندی ندارند، سنگین است، ولی اگر کسی، بزرگی، قدرت و لطف بی‌حد او را به درستی دریابد، فهم این حجم از پادشای نیز برای او آسان می‌گردد.

۶- ماه آزردگی
انسان همواره در جست‌وجوی سعادت و خوشبختی است، ولی بسیار می‌شود که غالب مردم سرچشمه سعادت خود را نمی‌دانند، و در شناخت آن دچار خطا و انحراف می‌شوند.

برای مثال؛ برخی از فرارسیدن ماه رمضان اندوهگین و ناراحت می‌شوند و بسیاری پایان آن روزشماری می‌کنند، غافل از اینکه راه سعادت‌مندی و خوشبختی آنها از همین ماه می‌گذرد که باید در آرزوی طولانی شدن آن بود. پیامبر گرامی اسلام(ص) می‌فرماید: اگر انسان بداند که چه کرامت‌هایی در ماه رمضان است، دوست می‌داشت تمام سال رمضان باشد. (بحرالانوار، ج ۹۶، ص ۳۲۶)

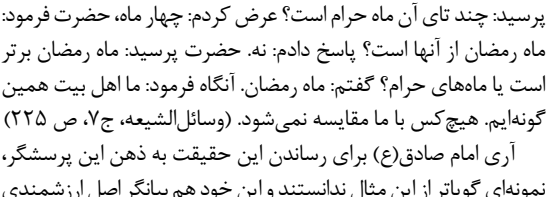
۷- بخشش فراگیر
انس بن مالک می‌گوید: ماه رمضان که رسید، پیامبر گرامی(ص) خطاب به مردم فرمود: «سبحان‌الله مانا تسکتیلون و مانا یستلمکم»؛ پاک و منزه است خدا؛ به چه روی آورده‌اید و چه به شما روی کرده است؛ و این جمله را سه بار تکرار کرد.

عبرین خطاب که در آن جمع حضور داشت، پرسید: بر شما وحی نازل شد یا از هجوم دشمنانی هشدار می‌دهید؟! حضرت فرمود: این گونه نیست، ولی خداوند تعالی در نخستین روز ماه رمضان همه اهل این قبیله(مسلمانان) را می‌آرزد. پیامبر(ص) می‌بیند، غافل از این جمع ناباورانه سر تکان می‌داد و می‌گفت: چه خوب! پیامبر(ص) خطاب به او فرمود: گویا از آنچه شنیدید سیبانت تنگ است؟ او پاسخ داد: به خدا سوگند، نه ای رسول خدا، ولی سخن شما متناقض را هم دربر گرفت. پیامبر(ص) فرمود: متناق در حقیقت کافر است و کافر هم از این خوان رحمت بهرهای ندارد.

(مستدرک‌الوسائل، میرزااحسین نوری، ج ۱، ص ۵۷۵)
آری این بخشش فراگیر الهی در حقوق الهی و در غیر حق‌الناس است
۸- برترین ماهها
شخصیت ممتاز ابوذر، صحابی بزرگ پیامبر خدا(ص) را همگان می‌شناختند و شنیده بودند که آن حضرت درباره آن بزرگوار فرموده‌اند: بر صاحب گفتاری راستگوتر از ابوذر، نه آسمان سایه افکنده و نه زمین بر روی خود دیده است. (سفینهالبحار، ج ۱، ص ۴۸۲)

از سوی دیگر جایگاه رفیع و منزلت ولایتی امامان (معصوم) نیز نزد مسلمانان به ویژه بیرون آن بزرگواران روشن بود، از این رو گاهی برای برخی از آنان این پرسش پیش می‌آمد که در مقایسه جناب ابوذر با امامان معصوم(ع) کدام یک برتری دارند. این سؤال را یکی از یاران امام صادق(ع) به نام «صهیب» با آن حضرت در میان گذاشت، او می‌گوید: به آن حضرت عرض کردم: «ابوذر فضیلت‌زاست یا شما اهل بیت؟» امام صادق(ع) فرمود: ای صهیب! ماه‌های سال چند تا است؟ گفتم: دوازده ماه. پرسید: چندی تا آن ماه حرام است؟ عرض کردم: چهار ماه. حضرت فرمود: ماه رمضان از آنها است؟ پاسخ دادم: نه. حضرت پرسید: ماه رمضان برتر است یا ماه‌های آرام؟ گفتم: ماه رمضان. آنوقت فرمود: به اهل بیت همین گونه‌ایم. هیچ‌کس با ما مقایسه نمی‌شود. (وسائل‌الشیعه، ج ۷، ص ۲۲۵)

آری امام صادق(ع) برای رساندن این حقیقت به ذهن این پرسشگر، نمونه‌ای گویاتر از این مثال ندانستند و این خود هم بیانگر اصل ارزشمندی ماه‌های حرام است، که به ابوذر تشبیه شده‌اند و هم نشان برتری غیرقابل قیاس ماه مبارک رمضان بر آنها است.

سلوک عارفانه

رمضان، ماه اصلاح و تهذیب نفس

(بدان ای سالک راه خدا) در ماه مبارک رمضان، مامحتاج به اصلاح هستیم، محتاج به تهذیب نفس هستیم، تا آن دم آخر ما محتاجیم، پیغمبرها هم محتاجند. انبیای بزرگ هم محتاجند، منتها آنها احتیاج خودشان را فهمیده‌اند و دنبالش عمل کرده‌اند.

۱- صحیفه صفا، ج ۲، ص ۲۶۷

صفحه معارف روز‌های: شنبه، یک‌شنبه و پنج‌شنبه منتشر می‌شود
تلفن‌های مستقیم: ۳۳۹۶۱۹۹۱ – ۳۲۲۱-۲۵۲
Maaref@kayhan.ir

